

Utrikesutskottet

Statsrådets redogörelse till riksdagen om Finlands fortsatta deltagande i säkerhetssektorns utbildningssamarbete i Irak

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse till riksdagen om Finlands fortsatta deltagande i säkerhetssektorns utbildningssamarbete i Irak (SRR 1/2019 rd): Ärendet har remitterats till utrikesutskottet för betänkande och till försvarsutskottet för utlåtande.

Utlåtande

Utlåtande har lämnats av
- försvarsutskottet FsUU 2/2019 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört
- enhetschef Riikka Eela, utrikesministeriet
- ambassadråd Anu Konttinen, utrikesministeriet
- äldre avdelningsstabsofficer Matti Kemppilä, försvarsministeriet
- överstelöjtnant Pasi Autio, Huvudstaben
- överstelöjtnant Kai Kaltainen, Huvudstaben.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Statsrådet har i enlighet med lagen om militär krishantering (211/2006) lämnat en redogörelse (SRR 1/2019 rd) om Finlands fortsatta deltagande i OIR-insatsen i Irak (Operation Inherent Resolve) med cirka 80 soldater 1.1–31.12.2020. Detta inbegriper deltagande i utbildnings- och rådgivningsuppdrag i Irak och deltagande i nödvändiga stabs-, förvaltnings- och stöduppgifter.

I handlingen konstateras det att statsrådet ska höra riksdagen genom att förelägga den en redogörelse, eftersom det inte finns något egentligt FN-mandat för utbildningsuppdraget och en helhetsbedömning av insatsens karaktär och förhållanden talar för att en redogörelse utarbetas. Beslutet om att delta i insatsen samt tidigare beslut om fortsatt finländskt deltagande har också behandlats i

Betänkande UtUB 4/2019 rd

riksdagen genom redogörelseförfarande (2014, 2016, 2017 och 2018). Utrikesutskottet menar att det förfarandet alltjämt är motiverat med tanke på att det gäller en högriskinsats utan ett klart mandat från FN.

Läget i Irak och det finska deltagandets övergripande karaktär

Statsrådets redogörelse ger en allmän bedömning av det rådande läget i Irak. Säkerhetsläget i landet bedöms ha blivit bättre och det har möjliggjort att fler interna flyktingar har kunnat återvända hem. Utrikesutskottet understryker att säkerhetsläget i Irak ändå är skört och kan förändras snabbt. Turkiets anfall i Syrien och de ansträngda relationerna mellan Förenta staterna och Iran påverkar stabiliteten i hela regionen.

Också hotet från IS (Isis, Daish) är fortfarande verklighet, även om organisationen inte längre förfogar över markområden. Den kan genomföra terrorattacker och beräknas ha tusentals anhängare i Irak. Utrikesutskottet ställer sig bakom de bedömningar som framförts vid utfrågningen av sakkunniga att samhällsutveckling, produktion av basservice, minskning av regional ojämlikhet och förbättrade framtidsutsikter intar en nyckelroll i arbetet för att förhindra möjligheterna för IS att etablera sig på nytt i Irak och för att stabilisera landet på lång sikt. Stabilitet och säkerhet i de områden som befriats från IS är viktigt både för att sätta stopp för organisationens verksamhet och för att flyktingarna ska kunna återvända.

Vid utrikesutskottets utfrågning av sakkunniga inskröpdes det att även om läget i Irak har förändrats betydligt jämfört med när den internationella koalitionen insats till stöd för Iraks regering och säkerhetsstyrkor inleddes, behöver landet ändå fortfarande stöd såväl för att utveckla sina säkerhetsstyrkor som mer övergripande för att stabilisera och återuppbygga samhället. Redogörelsen tar upp de metoder genom vilka Finland deltar i detta arbete. Vid sidan av deltagandet i OIR-insatsen deltar Finland i Natos utbildningsinsats (Nato Mission Iraq, NMI), EU:s civila krishanteringsinsats (European Union Advisory Mission in Iraq, EUAM Iraq) och polisutbildning inom koalitionen mot IS. Finland stöder via UNDP-fonden stabiliserande åtgärder i de från IS befriade områdena, lämnar humanitärt bistånd och finansierar humanitär minröjning. Finland står också i beråd att bilateralt inleda ett projekt för utveckling av yrkesutbildningen i Irak som myndighetsarbete. Utrikesutskottet anser det vara viktigt att Finland gör en övergripande insats för att stödja Irak. Utskottet fäster i det här sammanhanget vikt vid samordning och samarbete mellan de internationella insatserna i Irak och andra biståndsinsatser i syfte att främja en sammanhållen insats och uppnå de önskade resultaten. Det är angeläget att Finlands olika stödformer granskas i ett helhetsperspektiv och att stöden samordnas.

Redogörelsen nämner också att Finlands ambassad i Irak kommer att öppnas på nytt i november 2019. Den nya ambassaden förväntas bland annat stärka ett brett samarbete med Irak och vitalisera relationerna inom handel och ekonomi. Enligt sakkunniga kan öppnandet av ambassaden bidra till att få till stånd arrangemang för att underlätta samarbetet med Irak kring återflyttning och återsändning.

Utrikesutskottet välkomnar att ambassaden öppnas. Det är ett nödvändigt steg för att stärka relationerna mellan Finland och Irak. Utskottet anser att Finland målmedvetet ska gå in för att åstad-

Betänkande UtUB 4/2019 rd

komma arrangemang med Irak som underlättar samarbetet kring återflyttning och återsändande av asylsökande som har fått ett lagakraftvunnet avslag på sin ansökan.

Utskottet konstaterar vidare att även om behovet av internationellt stöd till Irak är uppenbart, måste vi också kräva att Irak självt tar sitt ansvar och exempelvis lägger de resurser som frigörs från kampen mot terrorism på att bygga upp och utveckla de grundläggande förutsättningarna för samhällslivet. Om inte Irak självt tar på sig den största rollen och det största ansvaret för en utveckling där samtliga samhällsgrupper behandlas jämligt, kommer inte ens ett omfattande stöd från det internationella samfundet att ge effekt.

OIR-insatsens fokusområden och Finlands fortsatta deltagande i insatsen

Insatsen OIR leds av den internationella koalitionen mot IS. Totalt deltar 31 länder i insatsen med sammanlagt över 6 500 soldater. Av de nordiska länderna deltar Finland, Sverige, Norge och Danmark i koalitionen. Utgångspunkten är enligt redogörelsen att varje land som ingår i koalitionen bestämmer hur det stöder Irak. Stödet ska dock utgå från de handlingslinjer som har fastställts för insatsen och den kapacitet som insatsen har begärt. Utbildningen (Building Partnership Capacity, BPC) och rådgivningen (Advise and Assist, A&A) utgör en central del av verksamheten inom OIR-insatsen.

Enligt redogörelsen har innehållet i utbildningen förskjutits från utbildning av stridande enheter mot utbildning av styrkor som ansvarar för säkerheten i området. Finlands utbildning och rådgivning utvidgades 2017 till att utöver peshmergatrupperna också gälla styrkor som lyder under Irans centralförvaltning. Den utbildning och rådgivning som finländarna har tillhandahållit i Irak har enligt redogörelsen förbättrat de deltagande truppers förmåga att fungera som en enhet och att klara sig i stridsituationer samt byggt grunden för hantering av säkerhetssituationer och säkerhetsområden. Den finländska utbildaravdelningen och det finländska sättet att utbilda har fått god respons. Utrikesutskottet lägger i likhet med försvarsutskottet (FsUU 2/2019 rd) vikt vid att OIR-insatsen utbildar trupper som stärker Iraks interna sammanhållning. Enligt redogörelsen ska PMF-trupperna, som inte hör till den irakiska centraladministrationens säkerhetsstyrkor, också framöver hållas utanför den utbildning som Finland ger. Den principen är viktig, anser utskottet.

Redogörelsen tar upp att de trupper som deltar i insatsen inte har gemensamt överenskomna regler om användning av maktmedel, utan insatsländerna fastställer egna regler för sina trupper. Utrikesutskottet hänvisar till försvarsutskottets utlåtande (FsUU 2/2019 rd) och upprepar sin tidigare ståndpunkt (UtUB 8/2018 rd) att de finländska soldaternas regler om användning av maktmedel i allt väsentlig bör ligga i linje med de andra länder som det praktiska samarbetet bedrivs med. Förmågan att utifrån omständigheterna tillämpa ett tillräckligt och konsekvent bruk av vapenmakt utgör en viktig avskräckande effekt som gynnar truppens säkerhet och genomförandet av uppdragen. Utrikesutskottet uppmärksammar i likhet med försvarsutskottet (FsUU 2/2019 rd) också att eventuella säkerhetshot i hemlandet mot finländska soldater som tjänstgör i OIR-insatsen måste tas på allvar.

Utrikesutskottet hänvisar till försvarsutskottets bedömning (FsUU 2/2019 rd) att försvarsmakten sammantaget har klarat truppers egenskydd i OIR-insatsen med beröm; de finländska trupperna har inte lidit några förluster. Utskottet upprepar i sammanhanget sin tidigare ståndpunkt

Betänkande UtUB 4/2019 rd

(UtUB 8/2018 rd) att försvarsmakten fortgående måste bedöma exempelvis behovet av egen-skydd, eftersom det kan ske snabba förändringar i säkerhetsförhållandena i insatsområdet. Utskottet konstaterar vidare att snabba förändringar i det politiska läget och en eventuell försvagad sammanhållning i Irak i förekommande fall kan leda till att deltagandet i insatsen bör omprövas.

Deltagande i OIR utvecklar enligt redogörelsen det nationella försvarets kapaciteter. Värdefull erfarenhet kan erhållas om ledning och underhåll av en styrka och dess rörelser i krävande rådgivningsuppdrag i en multinationell omgivning. Utrikesutskottet omfattar analysen i redogörelsen att en ökning i antalet krävande rådgivningsuppdrag är en synlig trend i den internationella militära krishanteringen.

Avslutningsvis

Utrikesutskottet anser på ovannämnda grunder att Finlands fortsatta deltagande i OIR-insatsen är befogat. Genom att delta i insatsen bidrar Finland till att bekämpa internationell terrorism, inklusive IS. Koalitionens samlade verksamhet syftar till ett bättre säkerhetsläge i Irak. Att Finland deltar i internationell krishantering är ett inslag i det internationella ansvaret och byggandet av en gemensam säkerhet. Deltagandet är ett uttryck för Finlands vilja att bidra konstruktivt och aktivt till lösningen av internationella problem. I sammanhanget konstaterar utskottet att det är välkommet att regeringen planerar att tillsätta en parlamentarisk kommitté som utarbetar sådana övergripande riktlinjer för målen för krishanteringen som sträcker sig över regeringsperioderna och som syftar till att förbättra verksamhetens effekt och en planmässig användning av resurserna samt säkerställa ett tillräckligt deltagande i kvantitativt hänseende.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Utrikesutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner ett ställningstagande med anledning av redogörelse SRR 1/2019 rd.

Utskottets förslag till ställningstagande

Riksdagen har ingenting att anmärka med anledning av redogörelsen.

Betänkande UtUB 4/2019 rd

Helsingfors 16.10.2019

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Mika Niikko saf
vice ordförande Erkki Tuomioja sd
medlem Eva Biaudet sv
medlem Jouni Ovaska cent
medlem Tom Packalén saf
medlem Jaana Pelkonen saml
medlem Mikko Savola cent
medlem Juha Sipilä cent
medlem Ville Tavio saf
medlem Anne-Mari Virolainen saml
ersättare Satu Hassi gröna
ersättare Sakari Puisto saf.

Sekreterare var

utskottsråd Jonna Laurmaa.